

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.12.28>

УДК 658.1-049.5

О. І. Іляш,
д. е. н., професор,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7882-3942>

К. А. Загребіна,
студентка 6 курсу магістратури,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-3768-9782>

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СКЛАДНИКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

O. Ilyash,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
National Technical University of Ukraine
the “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”
K. Zahrebina,
6th year master’s level student,
National Technical University of Ukraine
the “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

VISUALIZATION OF INTERRELATIONSHIPS OF SCIENTIFIC APPROACHES TO THE RESEARCH OF THE ECONOMIC SECURITY FINANCIAL COMPONENT

У статті розглядаються потенційні переваги візуальної аналітики для виявлення взаємозв'язків між науковими стратегіями щодо дослідження фінансового елемента, пов'язаного з економічною безпекою фірми. Автори дають академічно обґрунтовані пояснення розгляду питання безпеки та розглядають прогрес на сьогоднішній день у взаємозв'язку міждисциплінарних підходів у визначенні поняття «безпека». Множинність і відсутність беззаперечної концептуальної бази в тлумаченні безпеки характеризує різноманітність, на яку впливає значна кількість економічних, соціальних і психологічних факторів. Виявлено, що зростаючі економічні ризики, загрози та зміни суспільних цінностей призводять до відсутності консенсусу визначень безпеки. Доведено, фінансовий складник є одним із найважливіших елементів системи економічної безпеки, який забезпечує підприємствам захист від зовнішніх і внутрішніх загроз, а також створює основу для їх стабільного розвитку. Систематизовано підходи до аналізу фінансового складника безпеки, враховуючи сучасні дослідження українських та міжнародних вчених. Обґрунтовано, що візуалізація спрощує розуміння складних теоретичних концепцій, сприяє оптимізації процесів аналізу та ухвалення рішень. Використання графічних методів у фінансовому аналізі допомагає виявляти приховані закономірності, структурувати дані та підвищувати точність прогнозів. Інтеграція візуалізації у фінансовий аналіз розглядається як ефективний інструмент для систематизації знань і прийняття стратегічних рішень. Апробовано методологію візуалізації для демонстрації зв'язків між ризиками, загрозами та можливостями, що дозволяє створювати ефективні стратегії для підвищення економічної та фінансової стійкості підприємств і зміцнення їх економічної безпеки.

The article examines potential benefits of visual analytics for identifying interrelations among scientific strategies regarding research of the finance-based element associated with firm economic security. The authors gives academically sound explanations of security consideration and examines the progress to date in

the interrelation of interdisciplinary approaches in defining the notion of “security.” Multiplicity and absence of undisputed conceptual base in interpreting security characterize the diversity influenced by a significant number of economic, social, and psychological factors. It is revealed that growing economic risks, threats and changes in social values lead to the lack of consensus on security definitions. It is proven that the financial component is one of the most important elements of the economic security system, which provides enterprises with protection from external and internal threats, and also creates the basis for their stable development. Approaches to the analysis of the financial component of security are systematized, taking into account modern research by Ukrainian and international scientists. It is substantiated that visualization simplifies the understanding of complex theoretical concepts, contributes to the optimization of analysis and decision-making processes. The use of graphical methods in financial analysis helps to identify hidden patterns, structure data and increase the accuracy of forecasts. The integration of visualization into financial analysis is considered an effective tool for systematizing knowledge and making strategic decisions. The visualization methodology has been tested to demonstrate the relationships between risks, threats and opportunities, which allows creating effective strategies to increase the economic and financial stability of enterprises and strengthen their economic security. An empirical cross-sectoral study of mining of interconnections between scientific publications based on titles in the international bibliometric database Scopus containing “risk assessment” and “financial-economic security” concepts set several leading thematic directions for the further development of the research. Green implies renewable energy and its relation to sustainable development. Blue shows AI and cybersecurity in the area of digitalization. Yellow embodies investment development under systemic instability risks. And red binds global crises together with socio-economic resilience.

Ключові слова: економічна безпека, фінансовий безпека, візуалізація, взаємозв'язки, наукові підходи, стійкість підприємств, аналітика ризиків, загрози, управління безпекою.

Keywords: economic security, financial security, visualization, interconnections, scientific approaches, enterprise resilience, risk analytics, threats, security management.

Постановка проблеми. Наріжним каменем для розвитку національної економіки в умовах ескалації військової агресії росії проти України, а також глобалізація, розвиток інновацій та продовження внутрішніх трансформаційних змін, відзначених політичною нестабільністю, соціальними потрясіннями та згубним впливом збройних конфліктів, є стійкий, стабільний діяльності підприємств, з акцентом на підвищення їх конкурентних позицій. Підприємства, як базові елементи економічної системи, відіграють стрижневу роль, а їхня ефективна фінансова та економічна діяльність сприяє критичному кумулятивному впливу, необхідному для сприяння позитивним змінам на макроекономічному рівні. Однак, економічні умови діяльності підприємств, разом із великою різноманітністю та значною кількістю цих суб'єктів створюють значні проблеми у забезпеченні сталої та ефективної фінансової та економічної діяльності. Це ускладнюється тим, що підприємства прагнуть до зростання, переслідуючи економічні, соціальні, екологічні та інші цілі, не віддаючи пріоритету основним заходам безпеки, які захищають їхній прогрес і сталість.

Системний підхід до безпеки допомагає злагоджено оцінювати всі складові, забезпечуючи безперервну взаємодію між різними рівнями. Завдяки чітким захисним механізмам і доступу до важливої інформації про внутрішні та зовнішні загрози, підприємства отримують змогу краще розуміти свій поточний стан і передбачати майбутні зміни. Це не тільки підвищує їхню

надійність, але й дає можливість активно вирішувати проблеми та використовувати нові можливості. Як результат, економіка бізнесу стає більш стійкою та гнучкою до змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження проблеми фінансово-економічної безпеки зробили такі науковці, як Т. Васильців, Г. Козаченко, В. Пономарьов, О. Ляшенко, які розглядали фінансову безпеку підприємства як важливий елемент загальної економічної стабільності та акцентували увагу на визначенні ключових загроз і ризиків, як і на механізмах їх подолання. Суттєвий внесок у дослідження взаємозв'язків між економічною безпекою та фінансовими показниками здійснили Є. Рудниченко, Н. Гавловська, В. Гавловська [1], які обґрунтували необхідність інтеграції фінансового аналізу в систему забезпечення економічної безпеки. У своїх працях вони розглядали загрози, ризики та небезпеки як взаємопов'язані складові системи економічної безпеки [2]. Дослідження О. Хринюк [3] присвячені аналізу основних елементів системи забезпечення економічної безпеки, зокрема ролі фінансового складника. Авторка детально розглянула вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на стійкість підприємств у нестабільних економічних умовах.

Зауважимо, що наукові праці Л. Останкової та Н. Шевченко [4] акцентують увагу на моделюванні та управлінні економічними ризиками, що є основою для забезпечення фінансової стабільності. Учені підкреслюють вагомість використання сучасних інструментів візуалізації для аналізу ризиків та їх взаємозв'язків із економічною безпекою.

Науковий доробок авторів представлено пріоритетним трактуванням економічної безпеки Є. Терехова, як «стану держави, за яким вона забезпечена можливістю створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та у зростанні добробуту її мешканців» [5, С.161]. Г. Клімова визначає економічну безпеку держави, як «якісну характеристику економічної системи, яка відображає можливість зростання національної економіки, її

здатність до самовідтворення та задоволення потреб суспільства, забезпечення економічного суверенітету, стабільності та стійкості, а також здатність до постійного оновлення і самовдосконалення» [6, с. 222].

Серед авторів також представлений багатоаспектний підхід до економічної безпеки. Зокрема, у роботах Г. Калетніка та Г. Пчелянської пропонується розглядати цей підхід з трьох взаємопов'язаних рівнів: економічна безпека як стан, процес і система [7, с.22]. У цьому відношенні економічна безпека як держава відображає накопичені наслідки багатьох сил, які закладають основу поточних економічних процесів. Такий підхід дозволить краще зосередитися на поточному стані безпеки та на тому, як на нього вплинули різноманітні внутрішні та зовнішні фактори. У цьому ключі економічна безпека розглядається як постійно діючі умови для існування та розвитку системи.

Відповідно до наведених вище міркувань *метою статті* є дослідження фундаментальних аспектів візуалізації взаємозв'язків наукових підходів до вивчення фінансового складника економічної безпеки підприємств. Це дослідження спрямоване на систематизацію підходів, аналіз ключових факторів впливу та представлення інструментів візуалізації, що дозволяють підвищити ефективність управління економічною безпекою. Досягнення цієї мети має важливе значення для розуміння того, як підприємства можуть ефективно управляти фінансовими загрозами, зменшувати ризики та забезпечувати стійкий розвиток в умовах мінливого економічного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. У той час як поняття безпеки здається однозначним у національній та міжнародній літературі, при ближчому ознайомленні можна відчувати, що воно має багато значень. Саме ця різноманітність визначень вказує на складність концепції та різноманітність способів, за допомогою яких можна окреслити та зрозуміти концепцію безпеки. По суті, відсутність єдиного наукового підходу до визначення безпеки підкреслює складність теми, оскільки безпека включає кілька

вимірів: фізичний, економічний, соціальний та психологічний. Різні галузі науки та культури можуть наголошувати на різних характеристиках безпеки, тому розробляють різні визначення, що відображають певні точки зору та пріоритети (Рис.1).

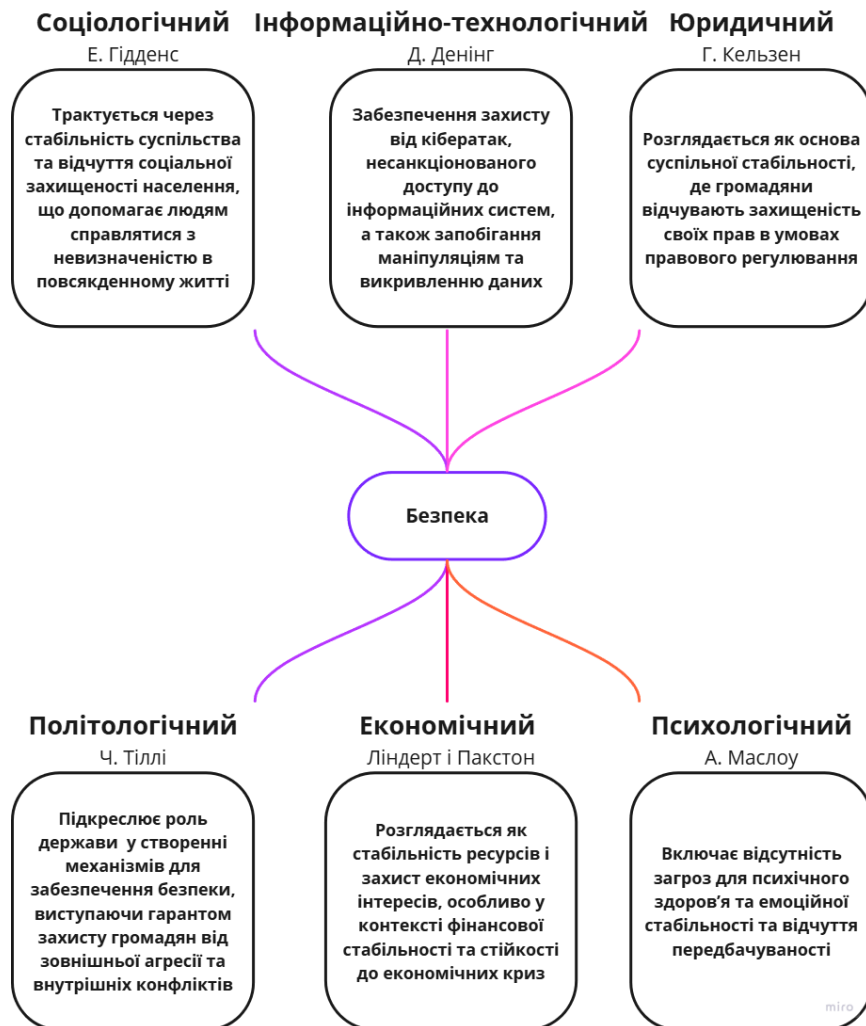

Рис.1. Міждисциплінарні підходи до визначення поняття «безпека»

Джерело: Побудовано авторами на основі [8]

Відсутність консенсусу у визначенні безпеки не є недоліком, а скоріше вказівкою на те, що концепція системно розвивається відповідно до нових і мінливих глобальних умов, нових загроз і коливань суспільних цінностей, причому економічні чинники відіграють все більш вирішальну роль.

Так, економічна безпека, як частина цієї ширшої концепції безпеки, зосереджується на захисті економічного добробуту окремих людей, громад і націй і включає захист фінансових систем, забезпечення стабільних засобів

до існування та підтримку цілісності економічних структур, які підтримують соціальну стабільність і прогрес. Такий погляд на економічну безпеку відображає більш гнучке розуміння взаємозв'язку між економічною стабільністю та загальним соціальним добробутом. У той же час, системний підхід до економічної безпеки об'єднує різні елементи в мережу взаємозв'язків, які забезпечують стійкість і адаптивність. Важливо, що стан, процес і система є центральними в розумінні поняття економічна безпека на кожному рівні ієрархії. Проте кожен рівень ієрархії все ще зберігає відмінні риси, а сформовані предметні галузі потребують подальшого поглибленого вивчення та дослідження.

Еволюція розуміння економічної безпеки відображає складність глобалізованого світу з позиції стійкості ресурсів, технологічної стійкості і здатності протистояти економічним потрясінням. Такий цілісний підхід до економічної безпеки визнає, що в сучасному взаємопов'язаному світі саме фінансові загрози можуть мати далекосяжні наслідки за межами фінансових секторів, потенційно впливаючи на соціальну згуртованість, політичну стабільність і навіть національний суверенітет.

Відтак, індикатором життєздатності підприємства вважається фінансова безпека, кінцевою метою якої є створення умов, при яких забезпечується економічний розвиток підприємства. У 2012 році Кабінетом Міністрів України було прийнято Концепцію забезпечення національної фінансової безпеки, спрямовану на забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері бюджету, управління боргом, оподаткування, реального сектору економіки, банківської, валютної, фондової та небанківські сектори. Дана концепція визначає національну фінансову безпеку як збалансовану, стійку до загроз та здатну підтримувати економічний розвиток [6. с.184].

Ця основа дає підстави для вивчення фінансової безпеки на рівні підприємства. Багато вчених приходять приблизно до однакового визначення економічної безпеки підприємства, пов'язуючи її, перш за все, з найбільш ефективним використанням ресурсів підприємства. Найбільш розгорнуте

визначення, що поєднує різні підходи, дає Т. Васильців. З цієї точки зору економічна безпека підприємства являє собою такий стан діяльності, коли компанія та її продукт зберігають конкурентоспроможність на ринку, водночас маючи одночасне забезпечення низки аспектів: найкраще використання матеріальних, інтелектуальних, і трудові ресурси; стабільність функціонування зі сталим і поступальним розвитком; можливість ефективної протидії несприятливим впливам зовнішнього та внутрішнього операційного середовища. Таке цілісне визначення надає самому поняттю економічної безпеки його багатогранність і значення для того, щоб підприємство могло успішно протистояти викликам сучасного бізнесу [1, с.12].

Згідно з дослідженнями Дж. К. Гелбрейта прослідковується зв'язок між економічною безпекою держави та підприємства, що ставить фінансову безпеку бізнесу у важливу роль захисту національної економіки [8]. На думку Дж. К. Гелбрейта, економічно безпечний розвиток найбільш сприяє в контексті національної економіки, що стабільно розвивається. Розвиток підприємництва та забезпечення різноманітних складових державної безпеки включають економічні, соціальні, технологічні, продовольчі, зовнішньоекономічні, демографічні, енергетичні та екологічні аспекти національної безпеки. У контексті глибшого розуміння критичної ролі, яку економічна безпека бізнесу відіграє в ширшому контексті національної економічної безпеки, розвивається покращене більш тонке розуміння економічної концепції.

Цей зв'язок вказує на багатовимірне явище економічної безпеки, де життєдіяльність бізнесу безпосередньо впливає на загальну стабільність і стійкість національної економіки. Розуміння цього зв'язку дозволяє поглиблено вивчати компоненти, які складають і підтримують економічну безпеку як на мікро-, так і на національному рівні (Рис.2).

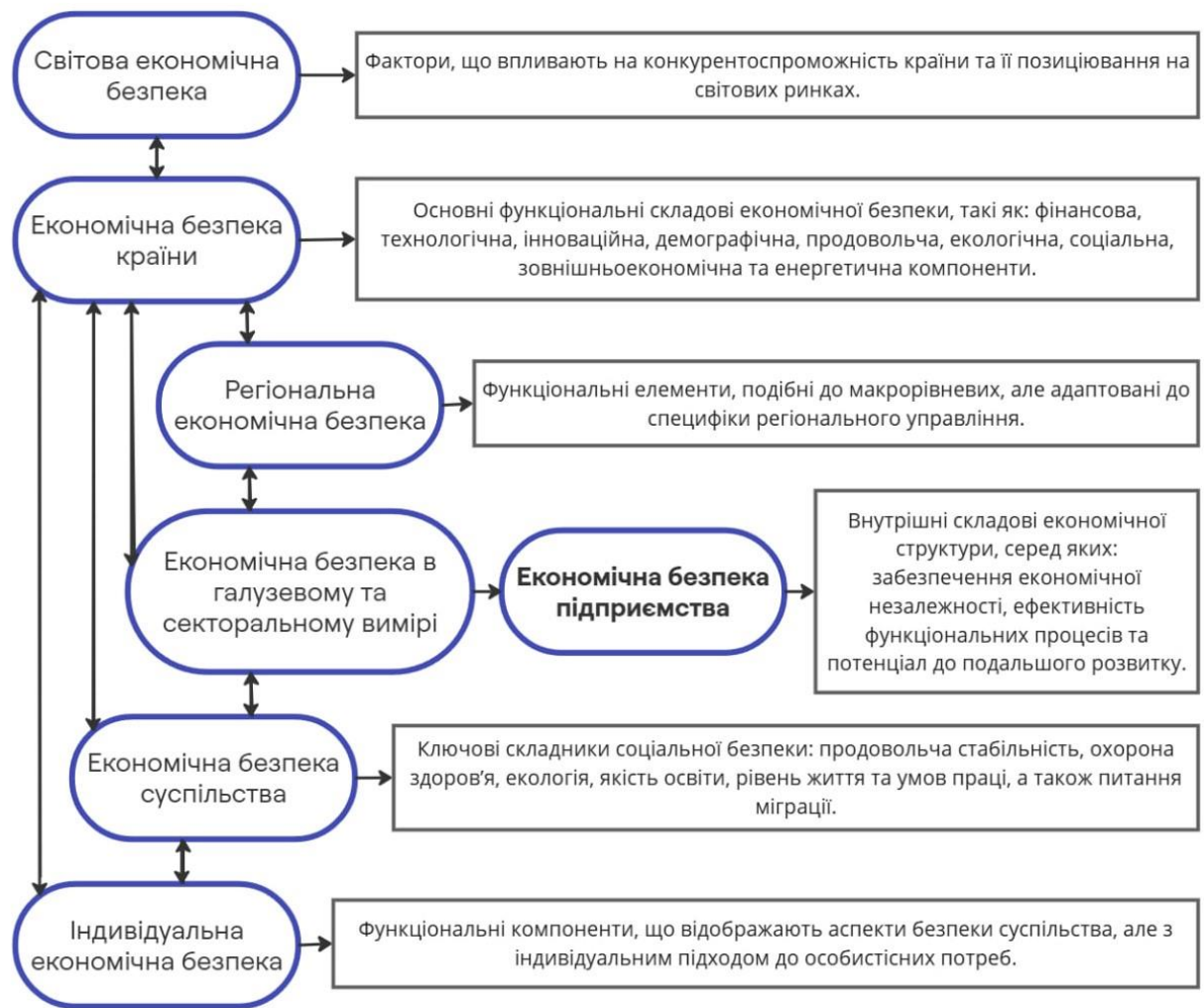

Рис. 2. Економічна безпека підприємства як складова багаторівневої системи захисту національної економіки

Джерело: Побудовано авторами на основі [1]

Складний взаємозв'язок між різноманітними науковими підходами до фінансової та економічної безпеки можна глибоко осягнути за допомогою візуального відображення динамічної та багатовимірної природи. Іншими словами, це концептуальна схема зображує те, що економічна безпека - більше, ніж статичні визначення, і вона вимагає взаємопов'язаного підходу до оборонних стратегій, перспективних планів та інноваційних відповідей на виклики, що виникають.

Візуальний аналіз взаємозалежностей між ключовими концептами у дослідженні фінансово-економічної безпеки уможлиблює ідентифікацію

фундаментальних кластерів, що формують концептуальний базис даної наукової галузі. Емпіричне дослідження дозволило виокремити низку домінантних тематичних векторів, які становлять підґрунтя для подальших наукових розвідок.

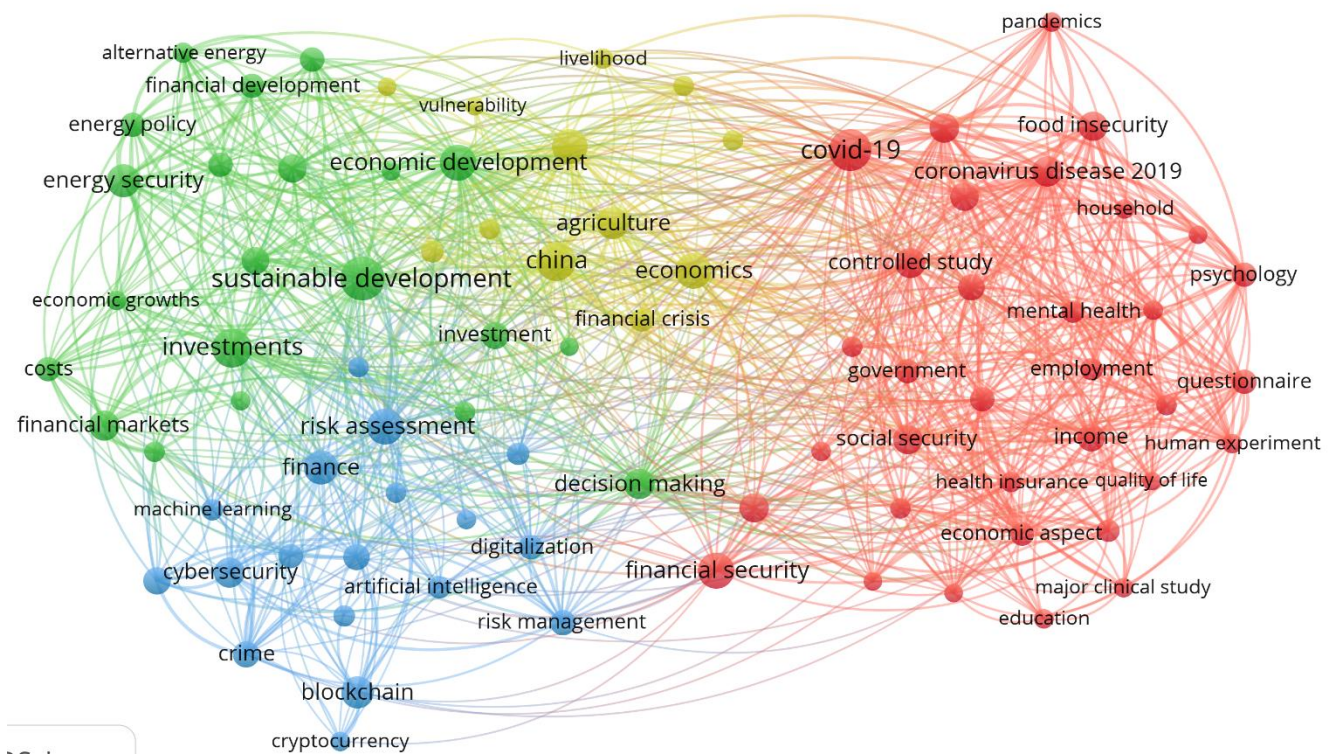

Рис. 3. Візуалізація взаємозв'язків наукових публікацій у міжнародній наукометричній базі даних Scopus за назвами матеріалів, у яких наявні поняття «оцінка ризику» та «фінансово-економічна безпека»

Джерело: побудовано авторкою на основі аналізу матеріалів бази даних Scopus за використанням програмного інструментарію VOSviewer.

Червоний кластер, що характеризується найвищою щільністю взаємозв'язків, концентрується на соціально-економічних детермінантах та імплікаціях глобальних кризових явищ, зокрема пандемічного характеру. Концептуальні елементи «COVID-19», «соціальна безпека», «дохід» та «психологічне благополуччя» акцентують значущість впливу глобальних викликів на стабільність фінансової архітектури. Особлива увага

приділяється кореляції між імплементацією політичних інструментів, включаючи державну підтримку та забезпечення зайнятості, які детермінують адаптивну спроможність соціуму до кризових явищ.

Зелений кластер фокусується на проблематиці сталого розвитку, економічного зростання та інвестиційної активності. Концептуальні конструкти, пов'язані з «енергетичною безпекою», «відновлюваними джерелами енергії» та «економічним розвитком», відображають глобальну тенденцію до інтеграції екологічної відповідальності в економічні стратегії. Даний вектор експлікує необхідність забезпечення довготермінової стійкості через імплементацію інноваційних та сталих рішень.

Синій кластер акумулює технологічні аспекти, включаючи «кібербезпеку», «блокчейн-технології» та «системи штучного інтелекту». Це підкреслює експоненціальне зростання залежності фінансової системи від цифрової інфраструктури, що генерує як нові ризики, так і потенційні можливості. Зокрема, імплементація блокчейн-технологій та алгоритмів машинного навчання потенціуює посилення фінансової стійкості через автоматизацію процесів та підвищення транспарентності.

Жовтий кластер висвітлює економічні взаємозалежності та роль інвестиційних процесів у забезпеченні системної стійкості. Концепти «економічного зростання», «фінансової кризи» та «інвестиційної активності» акцентують важливість синергії між можливостями розвитку та мітигацією ризиків. Даний напрям має істотне значення для розуміння динаміки економічного середовища та її врахування у процесі стратегічного планування.

Динамічний і контекстуальний характер економічної безпеки, як зазначено вище, підкреслює її невід'ємний зв'язок із концепцією розвитку. Хоча економічна безпека в першу чергу зосереджується на захисті операційних і стратегічних інтересів підприємства [9, с. 140]., саме через

призму розвитку компанія може не тільки зменшити ризики, але й скористатися можливостями для сталого зростання.

Дослідники В. Пономаренко, О. Тридіда, М. Кизим пропонують розгорнуте визначення розвитку як «процесу кількісних і якісних системних змін, що призводять до ускладнення структури та складу, в результаті чого підвищується ефективність діяльності та підвищується стійкість до зовнішніх дестабілізуючих факторів» [10, с. 62].

Зростання є основою економічної безпеки, що відображає здатність бізнесу розвиватися, тоді як фінансова безпека відображає те, як можна підтримувати таку здатність. Більш стійка економічна система підвищує життєздатність бізнесу і, як наслідок, фінансову безпеку. Таким чином розвиток покращує довгострокову життєздатність підприємства та його здатність досягати стратегічних цілей у бізнес-ландшафті, що постійно змінюється та забезпечувати економічну стійкість.

Таким чином, економічну безпеку можна визначити як систему стратегічних заходів, спрямованих на адаптацію економічної структури до динамічних умов з метою забезпечення сталого розвитку. У такому випадку його основною метою буде створення такого середовища навколо підприємства, в якому воно зможе ефективно протистояти різноманітним загрозам, зберігаючи потенціал сталого зростання за несприятливих факторів. Цей підхід більшою мірою зосереджується на закладенні фундаменту поточної ефективності бізнесу шляхом створення міцної основи для забезпечення його зростання та розширення.

Висновки з даного дослідження. Сучасні виклики війни, розв'язаної росією в Україні вимагають впровадження інноваційних підходів до їх аналізу та розробки механізмів протистояння. Ефективне управління економічною безпекою вимагає гармонійного поєднання традиційних методів та сучасних стратегій, таких як аналіз ризиків, оцінка загроз і прогнозування потенційних проблем. Основні наукові підходи до визначення економічної та фінансової безпеки підприємства свідчать про те,

що економічна безпека є багатовимірним явищем, яке включає стійкість, адаптивність та здатність підприємства протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам. Особливу увагу необхідно приділяти аналітиці фінансового складника економічної безпеки, як системного елемента загальної безпеки підприємства, що характеризується здатністю підприємства ефективно використовувати ресурси, забезпечувати фінансову стабільність і розвиток, а також протидіяти негативним впливам. Використання візуалізаційних інструментів сприятиме створенню ефективних стратегічних планів управління економічною безпекою, які дозволять бізнесу адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та покращувати фінансові результати діяльності.

Література

1. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України : монографія. Львів : Арал, 2008. 386 с.
2. Рудниченко Є. М., Гавловська Н. І., Гавловська В. І. Стійкий економічний розвиток вітчизняних підприємств : стаття. Соціально-економічний розвиток регіону в контексті міжнародної інтеграції. 2017. № 25 (14). С. 144–147.
3. Хринюк О. С. Система забезпечення економічної безпеки підприємства : основні елементи : стаття. Ефективна економіка. 2013. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3927>
4. Останкова Л. А., Шевченко Н. Ю. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 256 с.
5. Внукова Н. М., Смоляк В. А. Економічна оцінка ризику діяльності підприємств : проблеми теорії і практики : монографія. Харків : ІНЖЕК, 2006. 184 с.
6. Калетнік Г. М., Пчелянська Г. О. Багатоаспектний підхід до економічної безпеки : стан, процес, система : стаття. *Економіка України*.

7. Ліндерт П. Г., Пекстон К. Економічний розвиток і безпека : монографія. Кембридж : Cambridge University Press, 1997.

8. Гелбрейт Дж. К. Економічна безпека та розвиток бізнесу : монографія. Кембридж : Cambridge University Press, 1997.

9. Іляш О. І., Клепцова Ю. Б, Чергава К. Ю. Інвестиційно-інноваційна активність малих підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 29.3. С. 139-142.

10. Пономаренко В.С., Тридід О.М., Кизим М.О. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: монографія. – Харків: Вид. Дім «ІНЖЕК», 2003. – 328 с.

References

1. Vasylytsiv, T. G. (2008), *Ekonomichna bezpeka pidpriumnytstva Ukrainy* [Economic security of Ukrainian enterprises], Aral, Lviv, Ukraine.

2. Rudnychenko, E. M., Gavlovska, N. I. and Gavlovska, V. I. (2017), “Sustainable economic development of domestic enterprises: article”, Socio-economic development of the region in the context of international integration, vol. 25 (14), pp. 144–147.

3. Khrynyuk, O. S. (2013), “System of ensuring economic security of the enterprise: main elements”, Effective economy, vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3927> (Accessed 25 Nov 2024).

4. Ostankova, L. A. and Shevchenko, N. Yu. (2011), *Analiz, modeliuvannia ta upravlinnia ekonomichnymy ryzykamy* [Analysis, modeling and management of economic risks], Center for Educational Literature, Kyiv, Ukraine.

5. Vnukova, N. M. and Smolyak, V. A. (2006), *Ekonomichna otsinka ryzyku diial'nosti pidpriumstv : problemy teorii i praktyky* [Economic risk assessment of enterprise activities: problems of theory and practice], INZHEK, Kharkiv, Ukraine.

6. Kaletnik, G. M. and Pchelyanska, G. O. (2020), “Multi-aspect approach to economic security: state, process, system”, *Economy of Ukraine*, vol. 2, pp. 22–30, available at: <https://economics.net.ua/files/archive/2020/No2/22.pdf> (Accessed 25 Nov 2024).

7. Lindert, P. G. and Paxton, K. (1997), *Economic development and security*, Cambridge University Press, Cambridge, UK.

8. Galbraith, J. K. (1997), *Economic security and business development*, Cambridge University Press, Cambridge, UK.

9. Ilyash, O. I., Kleptsova, Yu. B. and Chergava, K. Yu. (2013), “Investment and innovation activity of small enterprises”, *Scientific Bulletin of the National Technical University of Ukraine*, vol. 29.3, pp. 139-142.

10. Ponomarenko, V. S., Tridid, O. M. and Kyzym, M. O. (2003), *Stratehiia rozvytku pidpriemstva v umovakh kryzy* [Enterprise Development Strategy in Crisis Conditions], Publishing House “INZHEK”, Kharkiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 03.12.2024 р.